

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра обліку і оподаткування

На правах рукопису

МАКАРЧУК БОГДАН ПАВЛОВИЧ

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ В МАЛОМУ БІЗНЕСІ

Спеціальність: 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма «Облік і оподаткування»

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:

СТРІЛКА ЛЮДМИЛА ОЛЕКСІВНА

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № 6
засідання кафедри обліку і оподаткування
від 08.12.2025 року

Завідувач кафедри
_____ проф. Садовська І. Б.

ЛУЦЬК – 2025

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет економіки та управління
Кафедра обліку і оподаткування
Другий (магістерський) рівень
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

«04» грудня 2024 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ (ПРОЕКТ) **ЗДОБУВАЧУ ОСВІТИ**

Макарчуку Богдану Павловичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1.Тема проекту (роботи) Облік і оподаткування в малому бізнесі

Керівник проекту (роботи) Стрілка Людмила Олексіївна

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

2.Строк подання студентом роботи (проекту) 08.12.2025 р.

3.Мета та завдання випускної кваліфікаційної роботи (проекту) Метою магістерської роботи є комплексне дослідження теоретичних, методичних та організаційних засад обліково-аналітичного забезпечення операцій, що формують доходи і витрати, оцінка його поточного стану на прикладі малого бізнесу, та розробка практичних рекомендацій і проектних рішень, спрямованих на удосконалення обліку, аналізу, контролю та оптимізацію податкової політики підприємства.

4. Дата видачі завдання 04.12.2024 р.

АНОТАЦІЯ

Макарчук Б. П. Облік і оподаткування в малому бізнесі

В роботі обґрунтовано теоретичні та нормативно-правові засади організації обліку, аналізу та контролю доходів і витрат на підприємстві. Досліджено методичне, технічне та організаційне забезпечення підприємства, яке здійснює оптову, роздрібну торгівлю та надає послуги. Визначено вплив зовнішніх (PEST-аналіз) та внутрішніх (SWOT-аналіз) чинників на ефективність облікової системи підприємства.

Проведено оцінку поточного стану облікової політики та системи внутрішнього контролю підприємства. Виявлено ключові недоліки, зокрема: недостатню деталізацію витрат на збут для роздільної оцінки рентабельності торгових каналів та відсутність нормативної бази розподілу загальновиробничих витрат сервісного центру. Здійснено економіко-математичне обґрунтування оптимізації податкової політики через зміну методу оцінки запасів.

В роботі вдосконалено методичний аспект обліку через розробку проекту наказу про облікову політику, який передбачає введення аналітичних субрахунків та застосування методу середньозваженої собівартості і нормативної бази розподілу загальновиробничих витрат. Організаційний аспект через розробку проекту посадової інструкції з посиленням аналітичних та контрольних функцій бухгалтера і оптимізацію графіку документообігу для мінімізації податкових ризиків.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному підході до вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення, що інтегрує методичні, організаційні та податкові рішення. Вперше для даного підприємства розроблено математичну модель вибору методу списання запасів та розподілу загальновиробничих витрат, що забезпечує прямий економічний ефект у вигляді зменшення податку на прибуток та підвищення достовірності собівартості послуг.

Практичне завдання полягає у впровадженні розробленого проекту організації обліку, аудиту, контролю та оподаткування, який забезпечує річну економію на податку на прибуток та надає керівництву надійну інформаційну базу для стратегічного управління рентабельністю оптового, роздрібного та сервісного напрямків діяльності.

Ключові слова: обліково-аналітичне забезпечення, доходи, витрати, собівартість, облікова політика, податкова оптимізація, внутрішній контроль, SWOT-аналіз, нормативна трудомісткість, аналітичний облік, середньозважена собівартість.

SUMMARY

This research contains the theoretical and legal foundations of the organization of accounting, analysis, and control of revenues and expenditures at the enterprise are substantiated. The methodological, technical, and organizational support of given LLC, which engages in wholesale, retail trade, and provides services, is investigated. The influence of external (PEST-analysis) and internal (SWOT-analysis) factors on the effectiveness of the enterprise's accounting system is determined.

The research conducted an assessment of the current state of the accounting policy and internal control system of a given business. Key shortcomings were identified, including: insufficient detail in selling expenses for separate profitability assessment of trade channels and the lack of a regulatory basis for the allocation of general manufacturing overhead in the service center. Economic and mathematical substantiation for optimizing the tax policy through changing the inventory valuation method was carried out.

The work improved the methodological aspect of accounting through the development of a draft order on accounting policy, which provides for the introduction of analytical sub-accounts and the application of the weighted average cost method and a normative basis for overhead allocation. The organizational aspect through the

development of a draft job description with strengthened analytical and control functions for the accountant, and the optimization of the document flow schedule to minimize tax risks.

The scientific novelty of the research consists of a comprehensive approach to improving the accounting and analytical support (AAS) that integrates methodological, organizational, and tax solutions. A mathematical model for selecting the inventory valuation method and overhead allocation was developed for this enterprise for the first time, which ensures a direct economic effect in the form of reduced Income Tax and increased reliability of service cost.

The practical task was to implement the developed draft project for the organization of accounting, auditing, control, and taxation, which ensures an annual saving on Income Tax and provides management with a reliable information base for the strategic management of profitability across wholesale, retail, and service lines of business.

Keywords: Accounting and analytical support, revenues, expenditures, cost of goods sold, accounting policy, tax optimization, internal control, SWOT-analysis, improving labor intensity, analytical accounting, weighted average cost.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ДЛЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ	12
1.1 Оцінка наукового надбання з питань обліку і оподаткування в малому бізнесі.....	12
1.2 Нормативне забезпечення організації обліку і оподаткування в малому бізнесі.....	15
1.3 Статистична оцінка галузевого спрямування підприємства.....	18
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ОСНОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	22
2.1.Організаційно-економічна характеристика ТОВ "Профлайн- Сервіс".....	22
2.2.Аналіз фінансових результатів та економічної стійкості ТОВ «Профлайн- Сервіс».....	25
2.3. Оцінка облікової політики в частині операцій відповідно до теми дослідження.....	30
2.4. Порядок формування податкових розрахунків за операціями.....	32
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ	36
3.1. Удосконалення облікової політики та організації внутрішньогосподарського (управлінського) обліку.....	36
3.2. Оптимізація розподілу непрямих витрат сервісного центру.....	44

3.3. Оцінка ефективності впровадження проекту оптимізації оподаткування та організації обліку.....	46
ВИСНОВКИ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	53
ДОДАТКИ.....	57

ВСТУП

Актуальність теми. Сектор малого підприємництва є фундаментальним елементом сучасної господарської системи, виступаючи індикатором конкурентоспроможності та економічної свободи країни. Завдяки своїй масштабності, гнучкості та динамічності, саме мале підприємництво ефективно акумулює національні ресурси, обмежує монополії та забезпечує справедливе ціноутворення. Світовий досвід, підтверджений дослідженнями Й. Шумпетера (теорія креативного руйнування) та міжнародних інституцій (Світовий банк, ОЕСР), однозначно визначає малий та середній бізнес як головного генератора інновацій та ключового постачальника робочих місць.[49]

В умовах України, яка переживає процеси євроінтеграції та функціонує в реаліях воєнного стану, роль малого бізнесу набуває критичного значення. Суб'єкти малого підприємництва демонструють максимальну здатність до швидкої адаптації та реагування на екстремальні економічні та соціальні виклики, що є життєво необхідним для швидкого відновлення та релокації економіки.[34]

У цьому контексті, оптимізація та прозорість системи оподаткування та обліку перестає бути виключно фіскальним інструментом. Вона стає регуляторним механізмом, що має забезпечувати баланс між наповненням державного бюджету та збереженням економічної стійкості підприємців. Виклики, пов'язані з невизначеністю та високим ризиком воєнного часу, вимагають не лише ретельного вивчення, але й розробки нових стратегій та методів ведення обліку, спрямованих на збереження фінансової стійкості та повної відповідності податковому законодавству.[19]

Мета і завдання дослідження. Метою цього випускного кваліфікаційного дослідження є облік та аналіз ефективності оподаткування малого бізнесу у сфері

надання послуг, роздрібно́ї та оптово́ї торгівлі в Україні на прикладі малого бізнесу, а також розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо їхнього вдосконалення. Для досягнення зазначеної мети були визначені такі завдання:

- 1) дослідити економічну сутність, ознаки та соціально-економічні критерії малих і середніх підприємств, включаючи класифікаційні відмінності за законодавством України та ЄС;
- 2) виявити особливості систем оподаткування суб'єктів малого підприємництва, оцінивши переваги та недоліки існуючих режимів;
- 3) проаналізувати передовий зарубіжний досвід податкової підтримки малого бізнесу з можливістю імплементації в національну практику;
- 4) надати економічну характеристику діяльності суб'єкта малого підприємництва за ключовими фінансовими показниками;
- 5) дослідити практику організації обліку на малому підприємстві в сучасних реаліях, особливо в умовах змін податкового законодавства;
- 6) проаналізувати механізм оподаткування малого підприємства;
- 7) оцінити податкове навантаження та визначити шляхи оптимізації оподаткування;
- 8) надати рекомендації щодо вдосконалення обліку й оподаткування та оцінити їхній очікуваний економічний та фінансовий вплив на діяльність підприємства.

У роботі використано загальнонаукові методи (аналіз, синтез, порівняння, індукція та дедукція), а також спеціальні методи, зокрема фінансовий аналіз, статистичне моделювання, порівняльний аналіз податкових режимів й аналіз законодавчої та нормативно-правової бази. [30]

Об'єктом дослідження. Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є система обліку та оподаткування малого бізнесу в Україні на прикладі малого підприємства.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є механізм оподаткування, організація бухгалтерського обліку та процес оцінки ефективності податкового навантаження суб'єктів малого бізнесу, що спеціалізуються на роздрібній та оптовій торгівлі, на прикладі малого бізнесу.

Матеріали дослідження сформували чинні нормативно-правові акти України; [17] узагальнені статистичні дані, надані Державною службою статистики України; наукові публікації вітчизняних та закордонних видань; матеріали науково-практичних конференцій; дані бухгалтерської звітності аналізованого підприємства за період 2022–2024 рр., а також ресурси мережі Інтернет.

Наукова новизна дослідження полягає у розробці та комплексному економіко-математичному обґрунтуванні інтегрованої моделі обліково-аналітичного забезпечення для підприємства багатoproфільного типу (торгівля та послуги), що перетворює облікову функцію на активний інструмент стратегічного управління та податкової оптимізації. Вперше для досліджуваного підприємства було удосконалено методичний аспект обліку собівартості послуг шляхом застосування нормативної трудомісткості як бази розподілу загальновиробничих витрат, що забезпечує зниження дисперсії собівартості та підвищує достовірність управлінських рішень щодо ціноутворення. [10]

Практичне значення. Результати роботи можуть бути використані для вдосконалення внутрішньої облікової та податкової стратегії малого бізнесу, розробки індивідуальних податкових стратегій з метою мінімізації ризиків та максимізації чистого прибутку, а також як практичні рекомендації для органів державної влади у формуванні політики підтримки малого бізнесу, зокрема щодо спрощення податкового адміністрування та стимулювання детінізації економіки. [41]

Структура роботи. Кваліфікаційна магістерська робота складається з трьох розділів. У першому розділі розглянуто теоретичні аспекти обліку й оподаткування малого бізнесу. У другому - проведено аналіз діяльності малого підприємства. У

третьому розділі запропоновано рекомендації щодо вдосконалення облікової політики та оптимізації оподаткування малого бізнесу. Висновки є обґрунтованими.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ДЛЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ

1.1 Оцінка наукового надбання з питань обліку і оподаткування в малому бізнесі

Облік і оподаткування в малому бізнесі мають багатий історичний контекст, що змінювався відповідно до економічних, політичних і соціальних умов. Враховуючи історичний розвиток бухгалтерії та податкових систем, можна виокремити кілька етапів, що впливали на формування обліку і оподаткування для малого бізнесу в Україні.

У середньовіччі бухгалтерія як наука ще не була розвинена, але вже тоді з'явилися перші форми облікових записів, що використовувалися для фіксації товарообігу, виплат та податків. Особливу роль в історії бухгалтерії зіграв Лука Пачолі[37], італійський математик, який у 1494 році вперше систематизував принцип подвійного запису в своїй праці "Summa de Arithmetica". Цей метод став основою для подальшого розвитку бухгалтерії і використовується до сьогодні. Водночас система оподаткування була обмеженою й функціонувала здебільшого в рамках феодальних податків, що обмежували можливості малого бізнесу.[47]

Значний етап розвитку обліку в малому бізнесі можна спостерігати на перехресті XVIII-XIX століть, коли, зокрема в Англії, почала розвиватися класична бухгалтерія для підприємців, які здійснювали торгівлю та виробництво в малих масштабах. Тоді ж почали з'являтися перші державні регулювання щодо обліку та оподаткування малого бізнесу[25], в тому числі прості механізми звітності, щоб уникнути зловживань і забезпечити стабільний розвиток економіки.

З кінця 20 століття до сьогодні можна виділити періоди інтенсивного реформування облікових і податкових систем, особливо в пострадянських країнах, зокрема в Україні. Після здобуття незалежності в 1991 році, українська система обліку й оподаткування пройшла численні етапи реформ, намагаючись узгодити міжнародні стандарти з національними потребами. У 1990-ті роки на базі бухгалтерських стандартів, створених за радянських часів, було започатковано процес інтеграції міжнародних стандартів, що сприяло розвитку бухгалтерії для малого бізнесу в Україні.[45] У цей період законодавство було орієнтоване на адаптацію до світової практики, а також на введення спрощених систем оподаткування для малих підприємств,[28] що значно зменшило податковий тягар на дрібних підприємців.

З 90-х років в Україні активно розвивається наукове дослідження в області обліку та оподаткування, зокрема в контексті суб'єктів малого та середнього бізнесу. Вітчизняні науковці зробили значний внесок у формування теоретичних основ бухгалтерії та оподаткування в умовах становлення ринкової економіки.

Серед фундаторів української бухгалтерської науки, чийі праці заклали методологічні основи обліку, аудиту та фінансової звітності, слід відзначити М.Я. Білуху, Ф.Ф.[5] Бутинця [6] та В.В. Сопка.[46] Їхні роботи забезпечили наукове обґрунтування для переходу від радянської системи до сучасної національної системи положень бухгалтерського обліку (НП(С)БО). [26]

Протягом останніх років наукова думка активно реагує на потреби економіки, сфокусувавшись на нових викликах. Актуальними є дослідження С.Ф. Голова[11] та І.Й. Яремко[50] з питань подальшої конвергенції національних стандартів з Міжнародними стандартами фінансової звітності та розвитку управлінського обліку. Ці напрями є критичними для вдосконалення методології розподілу непрямих витрат та підвищення аналітичності обліку собівартості.[20] Сучасні дослідження І.Б. Садовської[40] акцентують увагу на адаптації податкового планування та облікової політики до впливу глобальних економічних викликів та

воєнних ризиків. Ці праці обґрунтовують необхідність гнучкого перегляду облікових методів та використання економіко-математичного моделювання для мінімізації податкового навантаження та забезпечення фінансової стійкості підприємств.[12] Таким чином, сучасна наукова база дослідження охоплює як класичні теоретичні засади, так і новітні підходи, необхідні для комплексного удосконалення обліково-аналітичного забезпечення в умовах ринкової невизначеності.[36]

Розгляд сутності та ролі малого підприємництва в національній економіці вимагає чіткого визначення його правової основи. Базовим є трактування поняття "підприємство" як самостійного суб'єкта господарювання, створеного для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення господарської діяльності, як це закріплено у Господарському кодексі України.[42] Важливо підкреслити, що віднесення суб'єкта до категорії малого, середнього чи великого бізнесу згідно з критеріями чинного законодавства (зокрема, Закону №2164-VIII) має безпосередній та вирішальний вплив на побудову його системи обліку, фінансової звітності та оподаткування.[29] Висока мобільність і гнучкість малого бізнесу, особливо цінна в умовах економічної нестабільності, значною мірою пояснюється його специфічною моделлю управління.[26] Вона характеризується високою концентрацією функцій, коли власник або ключовий керівник одночасно виконує декілька ключових ролей (менеджер, спеціаліст, генератор ідей), що забезпечує оперативність прийняття рішень та швидку адаптацію до змін зовнішнього середовища.

Мале підприємництво виступає не лише економічним, але й потужним соціальним фундаментом, підтримуючи зайнятість значної частини населення. Статистичні дані підтверджують, що малий та середній бізнес є провідним у забезпеченні робочими місцями: частка зайнятих у цьому секторі сягає понад трьох чвертей працездатного населення країни.[31] Враховуючи цю критичну соціальну

функцію, система оподаткування має розглядатися державою як стратегічний регуляторний інструмент, спрямований на стимулювання розвитку сектору.[2]

На зарубіжному рівні значний внесок у розвиток обліку і оподаткування малих підприємств зробили науковці, чиї праці були спрямовані на удосконалення теорії обліку в умовах ринкової економіки. Зокрема, вчені, як-от Р. Ентоні,[3] який розробив концепцію управлінського обліку, а також Ч. Хорнгрен,[48] чия робота сприяла популяризації стандартів фінансового обліку, стали важливими для формування основ бухгалтерії малих підприємств.

Особливе значення для України мають міжнародні стандарти фінансової звітності. Для малих і середніх підприємств рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB) розробила спеціальний стандарт. Цей стандарт є значно простішим, ніж повний МСФЗ,[35] і дозволяє українським малим підприємствам, які вирішили його застосовувати, працювати за міжнародними принципами, сприяючи інтеграції у глобальну економіку та спрощуючи залучення іноземних інвестицій.[21] Таким чином, наукове надбання у сфері обліку та оподаткування малого бізнесу в Україні є синтезом класичних принципів Пачолі, адаптованих міжнародних стандартів фінансової звітності та національних законодавчих ініціатив, спрямованих на спрощення та цифровізацію облікових процесів.[16]

1.2 Нормативне забезпечення організації обліку і оподаткування в малому бізнесі

Нормативно-правове забезпечення організації обліку і оподаткування в малому бізнесі є основою для ефективного управління фінансовими потоками, дотримання вимог податкового законодавства та забезпечення прозорості у веденні бізнесу. Малі підприємства в Україні мають певні особливості у веденні обліку та

оподаткування, що зумовлені їхніми розмірами, специфікою діяльності та диференційованими спрощеними умовами,[23] порівняно з великими компаніями. Зокрема, для малих підприємств встановлено спрощену систему оподаткування, що включає податкові пільги, знижену податкову звітність та менші вимоги до ведення бухгалтерії.

Основними нормативними актами, що регулюють організацію обліку і оподаткування в малому бізнесі є Податковий кодекс України,[38] Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність"[17] та ряд спеціалізованих наказів та постанов,[44] що визначають порядок застосування спрощених систем оподаткування.

Ієрархія нормативних документів для малого бізнесу побудована за аналогією до загальної системи, проте має ряд спрощень і специфічних норм для малих підприємств. Основні нормативні акти, які визначають правила організації обліку і оподаткування на малих підприємствах, включають:

Таблиця 1.1

Основні нормативні акти

Рівень	Нормативний документ
1-й рівень	Конституція України (Основа фіскальної та економічної діяльності.)
2-й рівень	Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність" (1999 р.) (Визначають фіскальні критерії та правові основи ведення обліку.)
3-й рівень	Податковий кодекс України (2010 р.)
4-й рівень	Національні положення бухгалтерського обліку (НП(С)БО)

Продовження таблиці 1.1

Рівень	Нормативний документ
5-й рівень	Накази Міністерства фінансів України, методичні рекомендації та консультації від органів податкової служби для малого бізнесу. (Регулювання облікової політики та заповнення звітності.)

Також важливою є роль місцевих нормативних актів, що можуть встановлювати додаткові пільги та правила для підприємців у певних регіонах. Основні нормативні документи, що регулюють облік і оподаткування в малому бізнесі:

- Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність" (1999 р.) визначає принципи та обов'язки ведення бухгалтерії. Для малого бізнесу передбачена класифікація підприємств за критеріями, що дає право на спрощену фінансову звітність.[13] Закон зобов'язує малий бізнес керуватися національними П(С)БО або, за рішенням, МСФЗ для малих та середніх підприємств, що є важливою передумовою для міжнародної інтеграції.[43]
- Податковий кодекс України (2010 р.) регламентує порядок нарахування загальних податків, але критично важливим є Розділ XIV "Спеціальні податкові режими", який визначає спрощену систему оподаткування (Єдиний податок). Цей режим є найпоширенішим серед підприємств малого бізнесу і служить механізмом зниження адміністративного та фіскального навантаження.[39]
- Положення про спрощену систему оподаткування. Спрощена система оподаткування для малих підприємств включає правила щодо визначення бази оподаткування, ставок податків, а також форми та строки подачі звітності. Для малих підприємств важливо правильно вибрати режим

оподаткування, оскільки залежно від виду діяльності та обсягів доходу можуть застосовуватися різні ставки податків.

- Накази Міністерства фінансів України. Міністерство фінансів регулярно видає накази та методичні рекомендації, що регулюють порядок ведення бухгалтерії для малих підприємств. Це включає як загальні вимоги до ведення обліку, так і специфічні інструкції щодо застосування спрощених форм звітності.

В контексті євроінтеграційних процесів, критичним елементом нормативного поля є Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств.[18] Хоча малі підприємства в Україні можуть обирати застосування П(С)БО 25, орієнтація на міжнародну практику вимагає дослідження шляхів гармонізації національних норм із цим стандартом.[14] МСФЗ для МСП є спрощеним, проте значно прозорішим і зрозумілішим для іноземних інвесторів, що є стратегічно важливим для відновлення економіки.

Окрім цього, з розвитком цифровізації, нормативне забезпечення дедалі більше включає акти, що регулюють електронний облік і документообіг. Це, зокрема, законодавчі норми, що стосуються застосування електронних цифрових підписів,[9] надання електронної звітності та переходу на хмарні облікові рішення. Забезпечення прозорого та захищеного електронного середовища для обліку є ключовим напрямом для зменшення адміністративних витрат та податкових ризиків для малого бізнесу.[8]

1.3. Статистична оцінка галузевого спрямування малого бізнесу

Досліджуване підприємство здійснює свою діяльність у галузі торгівлі, спеціалізуючись на роздрібному та оптовому продажі електроінструменту, будівельного обладнання та техніки (генератори, перфоратори, насоси тощо). Ця

галузь має критичне значення для національної економіки, оскільки вона прямо підтримує відновлення критичної та цивільної інфраструктури, сприяє розвитку будівельного сектору та забезпечує потреби військово-промислового комплексу в умовах постійних обстрілів.[41]

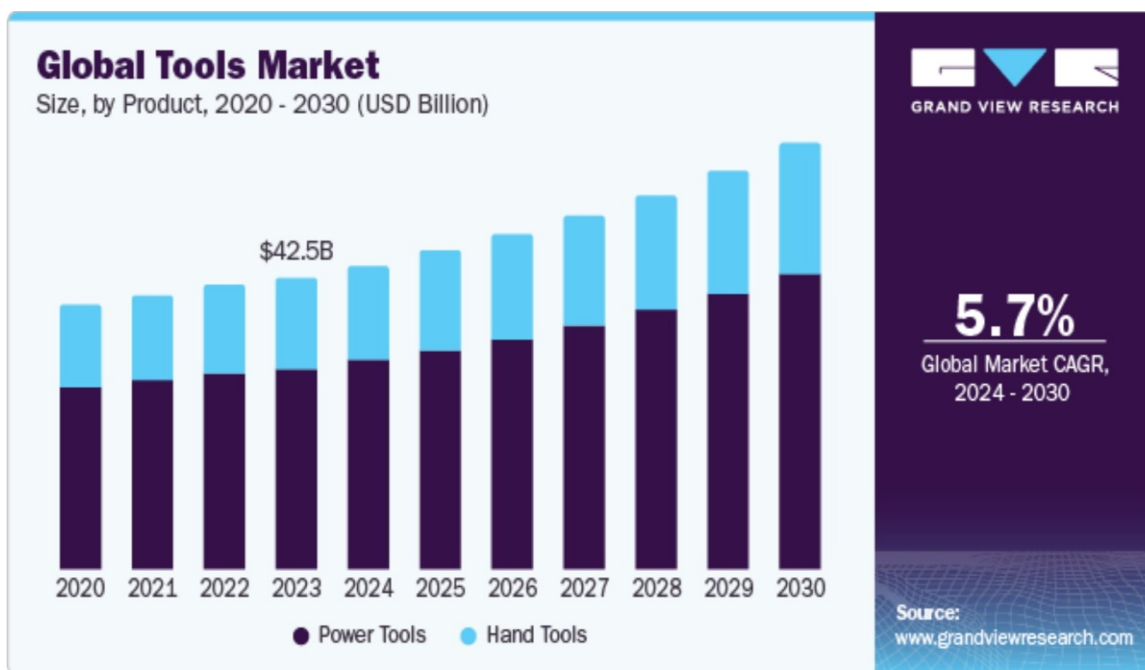
В Україні ринок технічного обладнання і інструментів, показував стабільне зростання до 2022 року. Згідно з даними Державної служби статистики України,[15] загальний обсяг роздрібної торгівлі у 2023 році становив понад 1,82 трильйони гривень, демонструючи значне зростання 15.4% порівняно з 2022 роком. З початком повномасштабного вторгнення (2022 р.) динаміка ринку зазнала значних трансформацій. Хоча початкове падіння попиту було зумовлене міграцією та призупиненням великих проектів, галузь швидко адаптувалась. Попит частково компенсувався у 2023–2024 роках завдяки державним програмам відновлення, релокації бізнесів та гострою потребою населення і підприємств у автономному енергетичному обладнанні (генераторах, павербанках). Водночас, саме для імпорту та продажу такого критично важливого обладнання держава запровадила спеціальні податкові та митні пільги,[24] що стало важливим чинником підтримки галузі. Проте, ця ніша характеризується високим рівнем конкуренції, що значно посилюється в останні роки.[40] Зростання частки китайського імпорту зробило велику кількість техніки та інструментів значно доступнішими для кінцевого споживача. Це призвело до значного збільшення пропозиції на ринку та, як наслідок, ускладнило процеси залучення покупців для малих підприємств, змушуючи їх активно конкурувати ціною та якістю сервісу.

Додатковими викликами для сектору є виражена сезонність та демографічні зміни. Ця галузь традиційно має сезонний характер, де зимовий період є найбільш складним і найменш прибутковим через зменшення обсягів будівельних робіт. Крім того, мобілізаційні процеси негативно вплинули на чисельність ключової цільової аудиторії (працівників будівельних та ремонтних спеціальностей), що призвело до скорочення загальної кількості споживачів на ринку.[30]

За даними Global Industry Analysts,[19] ринок оптової та роздрібної торгівлі інструментами в Європі зростає на 4-6% щорічно, що свідчить про наявність значного попиту на інструменти та техніку в економічно розвинених країнах. Динаміку розвитку можна відслідкувати на Рис. 1.1. Ці тренди відображаються і в Україні, але показники дещо менші, що спричинено макро-економічними чинниками, які описані вище. Враховуючи це, наводимо статистичні дані для оцінки впливу та розвитку галузі. Ринок інструментів у Європі: За даними Eurostat, обсяг продажів інструментів і техніки в Євросоюзі в 2021 році досяг 50 млрд євро.

Рисунок 1.1

Світовий ринок торгівлі обладнанням [51]

Враховуючи вищезазначені виклики, ефективне управління обліковою політикою та оптимізація податкових зобов'язань стають не просто вимогою законодавства, а ключовим фактором конкурентоспроможності малого підприємства.[4] Належна організація обліку дозволяє не лише мінімізувати податкові втрати, але й забезпечити керівництво необхідною інформацією для

оперативного прийняття рішень щодо ціноутворення, управління товарними запасами та подолання сезонних спадів.[1]

Розвиток малого бізнесу в Україні є стратегічно важливим елементом економічної стабільності, забезпечення зайнятості та покращення стану національної економіки, особливо в контексті повоєнного відновлення та інтеграції до європейських ринків. Теоретичне дослідження першого розділу дозволило сформулювати комплексне розуміння науково-методологічних та нормативно-правових засад функціонування малого бізнесу.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ОСНОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Профлайн-Сервіс»

ТОВ «Профлайн-Сервіс» є підприємством, що поєднує торговельну діяльність (оптову та роздрібну реалізацію інструментів, верстатів та обладнання) та надання послуг з його ремонту й обслуговування (сервісний центр). Така подвійність діяльності вимагає побудови лінійно-функціональної організаційної структури, здатної забезпечити ефективне управління різними потоками доходів і витрат.[1]

Організаційна структура ТОВ «Профлайн-Сервіс» побудована за принципом розмежування функцій та формування центрів обліку доходів і витрат,[4] що є основою для застосування елементів управлінського обліку.

Таблиця 2.1

Організаційна структура підприємства

Підрозділ / Посада	Функціонал	Ключові Облікові Рахунки / Центри
1	2	3
Директор	Загальне стратегічне управління, контроль.	Центр прибутку
Головний бухгалтер	Фінансове, податкове та облікове забезпечення.	Рахунки 79, 99 (результати діяльності).
Відділ торгівлі	Оптовий та роздрібний продаж.	Рахунок 702 (дохід від реалізації товарів), Рахунок 902 (собівартість товарів).

Продовження таблиці 2.1

1	2	3
Сервісний центр	Надання послуг ремонту.	Рахунок 23 (незавершене виробництво), Рахунок 703 (дохід від реалізації послуг), Рахунок 903 (собівартість послуг).
Логістичний блок	Закупівля, зберігання, доставка.	Рахунок 28 (товари), Рахунок 93 (витрати на збут).

На чолі структури стоїть Директор, який здійснює загальне стратегічне управління та контроль. Фінансове та облікове забезпечення функціонування покладено на Головного бухгалтера та відповідну службу.

Ключові функціональні підрозділи, які є центрами обліку доходів і витрат, включають: відділ торгівлі та відділ сервісного обслуговування обладнання. Відділ торгівлі включає в себе оптовий та роздрібний напрямки. Оптовий відділ торгівлі перебуває під відповідальністю Менеджера оптових продажів. Його діяльність безпосередньо формує основний обсяг доходів від реалізації товарів та пов'язана з ключовими витратами на збут (рахунок 93), включаючи його заробітну плату та комісійні. Роздрібний напрямки, представлений окремим роздрібним магазином та його продавцями. Цей підрозділ є окремим центром обліку доходів та витрат на утримання торгової площі (оренда, комунальні послуги) та оплату праці продавців.

Сервісний центр відповідає за надання послуг ремонту. У ньому формуються прямі витрати виробництва (рахунок 23), такі як вартість використаних запчастин та оплата праці майстрів, які згодом списуються на собівартість реалізованих послуг. Логістичний та Складський блок, який включає Завідувача складу та Водія. Завідувач складу відповідає за облік товару (рахунок 28), а Водій забезпечує доставку товару як оптовим покупцям, так і в роздрібний магазин. Витрати на їхню

діяльність (паливо, ЗП, амортизація транспорту) є важливими складовими транспортно-заготівельних витрат та витрат на збут.

За результатами звітного періоду 2024 р. штат підприємства налічував 8 осіб, що класифікує його як мікро підприємство.[13] Структура доходів є диверсифікованою: 89% чистого доходу формується за рахунок торговельної діяльності та 11% - за рахунок надання послуг сервісним центром. Саме така подвійність технологічних потоків і необхідність агрегування спільних витрат створює вузькі місця у поточній обліковій політиці. Методи їх розподілу та недостатня деталізація унеможливають коректний розрахунок операційної рентабельності кожного окремого центру відповідальності, що є основою для подальшого удосконалення обліково-аналітичного забезпечення.

Процес торговельної діяльності починається із закупівлі товару та його оприбуткування на складі під контролем завідувача складу. Формування собівартості товарів та транспортно-заготівельних витрат. Далі товар переходить у фазу реалізації. Оптовий продаж ініціюється менеджером оптових продажів, який укладає угоди або ж роздрібний продаж відбувається безпосередньо у магазині через продавців. Після продажу відбувається відвантаження зі складу, часто із залученням водія для доставки, що додає до загальних витрат транспортні витрати на збут. У момент відвантаження визнається дохід від реалізації товарів (702) та списується їх собівартість (902).

Процес надання послуг у сервісному центрі починається з прийняття замовлення та діагностики. У ході виконання робіт формуються прямі витрати (вартість запчастин та оплата праці майстрів), які накопичуються на рахунку 23 «Виробництво» (як незавершене виробництво). Після завершення робіт та підписання акту виконаних робіт, підприємство визнає дохід від реалізації послуг (рахунок 703). Одночасно, накопичені на рахунку 23 прямі витрати списуються та визнаються як собівартість реалізованих послуг. Таким чином, детальний опис технологічної схеми дозволяє в подальшому чітко проаналізувати, як саме облікова

політика підприємства впливає на показники собівартості та загальну рентабельність.

2.2. Аналіз фінансових результатів та економічної стійкості підприємства

Фінансовий аналіз підприємства за період 2022–2024 років свідчить про його високу фінансову стійкість, проте з напругою у сфері управління оборотним капіталом.[24]

Таблиця 2.2

Показники діяльності підприємства

Розділ та Показник	Одиниця виміру	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Доходи від реалізації	грн	388 383,07	425 838,07	583 642,19
Інші доходи	грн	302 530,78	367 199,95	719 416,16
Собівартість реалізованої продукції	грн	620 322,55	612 426,81	765 287,26

Фінансовий аналіз підприємства за період 2022–2024 років свідчить про його високу фінансову стійкість та значне зростання операційної ефективності, хоча у 2024 році виникла напруга у сфері управління ліквідністю.

Фінансові результати та рентабельність були найбільш успішними у 2023 році, коли чистий прибуток досяг свого піку (1,76 млн грн), забезпечивши найвищу рентабельність продажів (6,92%) та рентабельність активів (23,93%). У 2024 році прибуток знизився до 0,96 млн грн, а рентабельність дещо впала, що стало

результатом зростання витрат. Це падіння обумовлено двома критичними факторами:

- Непропорційне зростання собівартості (з 612 тис. грн до 765 тис. грн).
- Різке зростання Витрат на реалізацію (з 63 тис. грн до 261 тис. грн), що пов'язано з інтенсифікацією рекламної діяльності або збільшенням транспортних витрат, необхідних для обслуговування зростаючого обсягу оптових замовлень.

Таблиця 2.3

Витрати підприємства ТОВ «Профлайн-Сервіс»

Розділ та Показник	Одиниця виміру	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Витрати на реалізацію	грн	85 967,96	63 624,73	261 264,56
Адміністративні витрати	грн	7 276 355,96	7 598 668,60	8 195 347,03

Показник адміністративних витрат демонструє стабільне, але значне зростання, досягнувши 8,2 млн грн у 2024 році. Хоча частка цих витрат покривається "Іншими доходами", їхня велика абсолютна величина вимагає детального контролю в рамках оптимізації загальногосподарських витрат.

Таблиця 2.4

Прибуток та капітал підприємства

Розділ та Показник	Одиниця виміру	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Прибуток (збиток)	грн	1 127 753	1 763 232	964 910

Продовження таблиці 2.4

Величина власного капіталу	тис. грн	7 899	10 466	12 701
Зареєстрований (пайовий) капітал	тис. грн	300	300	300
Нерозподілений прибуток	тис. грн	7 599	10 166	12 401

Показник адміністративних витрат демонструє стабільне, але значне зростання, досягнувши 8,2 млн грн у 2024 році. Хоча частка цих витрат покривається "Іншими доходами", їхня велика абсолютна величина вимагає детального контролю в рамках оптимізації загальногосподарських витрат.

Структура капіталу є дуже стійкою. Власний капітал постійно зростає (до 12,7 млн грн у 2024 році) і майже повністю (понад 97%) сформований за рахунок нерозподіленого прибутку. Це свідчить про сильний рівень фінансової незалежності (високий коефіцієнт автономії) та відсутність значної залежності від зовнішніх джерел.

До 2024 року підприємство не користувалося кредитами, але у 2024 році залучило 3,07 млн грн довгострокового цільового фінансування, яке було спрямовано на інвестиції, що призвело до значного зростання вартості основних засобів (з 99,0 тис. грн до 604,1 тис. грн). Це позитивний сигнал про розширення матеріально-технічної бази та збільшення виробничих/торгових потужностей.

Трудові ресурси та продуктивність демонструють вражаючу ефективність. У 2024 році підприємство провело оптимізацію, скоротивши штат з 11 до 8 осіб. Це скорочення, на тлі збереження високих обсягів доходу, спричинило різкий стрибок продуктивності праці (до 4 670,98 тис. грн на працівника). Це підтверджує успішну стратегію підвищення операційної ефективності та, ймовірно, застосування автоматизації або підвищення кваліфікації персоналу.

Таблиця 2.5

Основні фінансово-економічні показники діяльності підприємства

Розділ та Показник	Одиниця виміру	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Величина дебіторської заборгованості (ДЗ)	тис. грн	2 267,7	4 046,4	7 689,3
Величина кредиторської заборгованості (КЗ)	тис. грн	922,7	755,0	499,3
Співвідношення (ДЗ/КЗ)	коєф.	2,46	5,38	15,39
Довгострокові зобов'язання (Цільове фін.)	тис. грн	0,0	0,0	3 065,1
Рентабельність продажів	%	4,25	6,92	6,09
Вартість основних засобів	тис. грн	92,0	99,0	604,1
Вартість оборотних активів (Усього)	тис. грн	9 098,9	12 032,8	16 543,0

Управління оборотним капіталом є ключовою точкою напруги та головним фінансовим ризиком «Профлайн-Сервіс». Дебіторська заборгованість стрімко зросла, досягнувши 7,7 млн грн у 2024 році. Це, ймовірно, є наслідком зростання обсягів оптових продажів та надання більш лояльних умов відстрочки платежу клієнтам. Протягом усього періоду підприємство швидко розраховувалося з постачальниками, про що свідчить постійне зниження кредиторської заборгованості (до 499,3 тис. грн у 2024 р.). Однак, дебіторська заборгованість стрімко зросла. В результаті, співвідношення дебіторської заборгованості до

кредиторської досягло надзвичайно високого рівня 15,39,[32] що означає, що підприємство фактично надмірно кредитує своїх покупців, використовуючи власний капітал. Дисбаланс призвів до критичного зниження залишку грошових коштів у 2024 році. Це вказує на проблему інкасації (кошти "застрягають") та потенційну втрату абсолютної ліквідності, яка може загрожувати своєчасним оперативним платежам.[36]

Таблиця 2.6

Показники діяльності підприємства

Розділ та Показник	Одиниця виміру	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Виробничі запаси (усього)	тис. грн	6 201,5	7 631,0	8 429,3
Грошові кошти та їх еквіваленти	тис. грн	65,2	89,4	19,0
Чисельність працівників	осіб	11	11	8
Продуктивність праці (на 1-го працівника)	тис. грн/особу	2 415,46	3 377,99	4 670,98

ТОВ «Профлайн-Сервіс» є операційно ефективним та фінансово стійким підприємством. Проте, зниження прибутку у 2024 році, спричинене зростанням витрат на збут, та неефективне управління оборотним капіталом є головними проблемами, які вимагають термінової розробки рекомендацій з оптимізації обліку дебіторської заборгованості та контролю витрат у третьому розділі.

2.3 Оцінка облікової політики в частині операцій діяльності малого бізнесу відповідно до теми дослідження

Облікова політика ТОВ «Профлайн-сервіс» має критичне значення для достовірного формування фінансового результату, оскільки підприємство поєднує торговельну (рахунки 702, 902) та виробничу діяльність (рахунки 703, 903). Оцінка ОП проводиться за трьома ключовими складовими: методичною, технічною та організаційною. Облікова політика вимагає чіткого розмежування фінансових потоків між двома основними напрямками діяльності. Процес обліку розпочинається на етапі первинного документування, де фіксується факт виникнення доходу (за допомогою видаткової накладної для торгівлі або ж акту виконаних робіт для послуг) та виникнення витрат. Далі первинні документи надходять до бухгалтерії для накопичення та групування у спеціалізованих облікових регістрах. Для якісного аналізу витрати та доходи обов'язково групуються за аналітичними субрахунками (702/902 — торгівля, 703/903 — послуги, 23 - виробництво послуг), що дозволяє відділити собівартість реалізованого товару від собівартості наданих послуг.

На основі узагальнених даних формується внутрішня звітність, що надає оперативну інформацію для менеджменту, наприклад, щодо рентабельності окремих напрямків. Завершальним етапом є формування зовнішньої фінансової та податкової звітності, де відображається кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства. Методична база підприємства є належною, якщо вона забезпечує послідовну та достовірну трансформацію операційних даних у фінансові показники. Належне методичне розмежування є обов'язковою умовою для обчислення маржинального доходу та рентабельності окремих видів діяльності, що є основою для управлінського обліку.

Технічна складова ТОВ «Профлайн-Сервіс» базується на використанні автоматизованої системи BAS (Business Automation Software). Високий рівень впровадження цієї системи дозволяє ТОВ «Профлайн-Сервіс» не лише реєструвати,

але й автоматично обробляти складні облікові операції, пов'язані з подвійною діяльністю. Зокрема, конфігурація BAS забезпечує:

- Автоматичний розподіл доходів і собівартості за видами діяльності, що є необхідною умовою для точності аналізу.
- Ведення детального аналітичного обліку за центрами витрат (наприклад, окремо для роздрібного магазину, сервісного центру та оптового відділу)[40], а також за номенклатурними групами.
- Автоматизацію розподілу непрямих витрат (загальногосподарських — 92, та витрат на збут — 93) відповідно до закладених в облікову політику алгоритмів (наприклад, пропорційно доходу чи заробітній платі).[2]

Використання BAS мінімізує вплив людського фактора при складних розрахунках (наприклад, при розподілі загальногосподарських витрат) та забезпечує необхідну глибину деталізації та достовірності даних для якісного фінансового аналізу.

Організаційна складова оцінює розподіл функцій та відповідальності, що зафіксовані у внутрішніх розпорядчих документах та посадових інструкціях. На ТОВ «Профлайн-Сервіс» існує чітке розмежування обов'язків. Менеджер оптових продажів та продавці відповідають за своєчасне та правильне оформлення первинних документів щодо реалізації, що безпосередньо впливає на момент та суму визнання доходів. Завідувач складу несе відповідальність за коректний відпуск товарів та матеріалів, що прямо впливає на визначення собівартості реалізованого товару та прямих витрат на послуги (через списання запчастин).

Функції бухгалтерської служби спрямовані на контроль, перевірку та зведення цієї первинної інформації, забезпечуючи, щоб витрати були правильно віднесені на відповідні рахунки (90, 93, 92) відповідно до облікової політики. Чітка фіксація цих завдань у посадових інструкціях є ознакою надійної системи внутрішнього контролю, яка мінімізує ризики помилок у первинному обліку та забезпечує достовірну основу для фінансового аналізу.[12]

2.4. Порядок формування податкових розрахунків за операціями

ТОВ «Профлайн-Сервіс» застосовує загальну систему оподаткування.[38] Як юридична особа, підприємство є платником податку на прибуток підприємств з базовою ставкою є 18%, податку на додану вартість з базовою ставкою 20% від договірної (контрактної) вартості, але не нижче мінімальної бази оподаткування, та інших податків, таких як податок на доходи фізичних осіб військового збору (ВЗ) та єдиного соціального внеску.[44]

Об'єкт оподаткування податку на прибуток визначається шляхом коригування фінансового результату підприємства, сформованого за правилами бухгалтерського обліку (НП(С)БО), на різниці, встановлені розділом III податкового кодексу України.[39] Зважаючи на вірогідний статус малодохідного підприємства (річний дохід до 40 млн грн), ТОВ має право прийняти рішення про незастосування податкових різниць (за винятком тих, що стосуються збитків минулих років), що істотно спрощує розрахунок податкових зобов'язань. У цьому випадку об'єктом оподаткування є безпосередньо бухгалтерський прибуток. Нарахування податкового зобов'язання відображається у бухгалтерському обліку кореспонденцією рахунків, а сума податку відображається у рядку 19 декларації з податку на прибуток.

Об'єктом оподаткування податку на додану вартість є постачання товарів та послуг на митній території України, що охоплює всю реалізацію підприємства: оптову та роздрібну торгівлю і надання послуг.[17] ПДВ є критично важливим для обліку доходів і витрат, оскільки він прямо впливає на ціноутворення та фінансові потоки.[20]

На ТОВ «Профлайн-Сервіс» операції з ПДВ поділяються на:

- Податкові зобов'язання: Виникають при реалізації товарів (опт/роздріб) та наданні послуг. ставка — 20% від договірної вартості.
- Податковий кредит (Витрати): Виникає при придбанні товарів, матеріалів (запчастин), основних засобів та послуг, які використовуються в оподатковуваній діяльності.

Для прикладу нарахування податку на додану вартість в таблиці, відображений журнал бухгалтерських проведення при реалізації верстата оптовому покупцю на суму 120 000 грн, у т.ч. ПДВ (20 000 грн).

Таблиця 2.7

Приклад журналу господарських операцій з реалізації продукції

№	Зміст Операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
1.	Визнано дохід від реалізації (без ПДВ)	361	702	100 000
2.	Нараховано податкове зобов'язання з ПДВ	702	641/ПДВ	20 000
3.	Отримано оплату від покупця	311	361	120 000

Розглянемо операцію придбання запчастин для Сервісного центру на суму 12 000 грн, у т.ч. ПДВ (2 000 грн).

Таблиця 2.8

Приклад журналу господарських операцій з придбання запасів

№	Зміст Операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
1.	Оприбутковано запчастини (без ПДВ)	201	631	10 000

Продовження таблиці 2.8

№	Зміст Операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
2.	Відображено податковий кредит з ПДВ	641/ПДВ	631	2 000
3.	Сплачено кошти постачальнику	631	311	12 000

Проведений у даному розділі комплексний аналіз фінансово-господарської діяльності та системи обліку ТОВ «Профлайн-Сервіс» за період 2022–2024 років дозволив виявити сильні сторони підприємства, ключові фактори ефективності, а також основні ризики, що потребують негайної оптимізації.

ТОВ «Профлайн-Сервіс» демонструє високий рівень фінансової стійкості. Це підтверджується постійним зростанням власного капіталу (до 12,7 млн грн у 2024 р.), майже повністю сформованого за рахунок нерозподіленого прибутку, та мінімальною залежністю від зовнішніх короткострокових зобов'язань. Операційна ефективність зросла завдяки оптимізації штату (скорочення з 11 до 8 осіб) на тлі зростання обсягів реалізації, що спричинило різкий стрибок продуктивності праці (до 4 670,98 тис. грн на працівника). Пік прибутковості був досягнутий у 2023 році (1,76 млн грн), але у 2024 році відбулося зниження чистого прибутку, незважаючи на зростання доходу. Основними причинами цього стали непропорційне зростання Собівартості реалізації та різке збільшення Витрат на збут, що свідчить про необхідність посилення контролю над цими статтями.

Головним фінансовим ризиком підприємства є неефективне управління оборотним капіталом, що загрожує ліквідності:

- Надмірне зростання дебіторської заборгованості (до 7,7 млн грн у 2024 р.) при одночасному зниженні кредиторської заборгованості.

- Критично високе співвідношення ДЗ/КЗ означає, що підприємство надмірно фінансує своїх покупців, створюючи дефіцит обігових коштів.
- Наслідком цього стало критичне зниження залишку грошових коштів (до 19,0 тис. грн у 2024 р.), що створює ризик втрати абсолютної ліквідності та потенційні проблеми зі своєчасним розрахунком за поточними зобов'язаннями.

Система обліку «Профлайн-Сервіс» є адекватною та надійною, забезпечуючи деталізацію завдяки:

- Чіткому розмежуванню обліку торговельної (702/902) та виробничої (703/903) діяльності, що є основою для розрахунку рентабельності за видами діяльності.
- Використанню автоматизованої системи BAS, яка забезпечує автоматичний розподіл витрат (92, 93) та деталізацію за центрами відповідальності.
- Застосуванню загальної системи оподаткування з ПДВ та податком на прибуток вимагає ведення повного бухгалтерського обліку, який є базою для фіскальних розрахунків.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Проект організації обліку, аудиту, контролю, аналізу, оподаткування

Метою проекту удосконалення обліково-аналітичного забезпечення ТОВ «Профлайн-Сервіс» є підвищення інформативності та достовірності даних про доходи і витрати, що є критичним в умовах низької маржинальності та військово-економічної нестабільності. Проект ґрунтується на усуненні трьох ключових недоліків, виявлених у попередньому розділі: недостатньої аналітичності обліку витрат, відсутності нормативної бази розподілу ЗВВ та слабкості внутрішнього контролю.

Удосконалення облікової політики спрямоване на забезпечення аналітичної глибини даних, необхідної для управлінського аналізу рентабельності окремих напрямків діяльності (опт, роздріб, послуги).

Наразі витрати на збут обліковуються загальною сумою на рахунку 93. Це унеможливорює об'єктивну оцінку ефективності та рентабельності оптового та роздрібного напрямків, що є ключовим для ТОВ «Профлайн-Сервіс» як багатoproфільного підприємства. Моєю пропозицією буде впровадження аналітичних субрахунків до рахунку 93 "Витрати на збут":

- 931 — Витрати на збут (Оптова торгівля).
- 932 — Витрати на збут (Роздрібна торгівля).

Це дозволить коректно розподіляти спільні витрати (наприклад, рекламу або транспортні витрати, пов'язані з доставкою в магазин) та забезпечить необхідну інформацію для розрахунку окремої рентабельності кожного торгового каналу.[16]

Сервісний центр є виробничим підрозділом, у якому формується собівартість послуг (рахунок 903). Наявна база розподілу ЗВВ (пропорційно прямій оплаті праці) призводить до суттєвих коливань собівартості послуг у періоди нерівномірного завантаження. Це спотворює реальну рентабельність і ускладнює ціноутворення. Одним із способів уникнення даного сценарію, може виступити розподіл ЗВВ сервісного центру (рахунок 91) здійснювати пропорційно нормативній трудомісткості (людино-годинам або нормо-годинам). Ця база розподілу, відповідно до НП(С)БО 16 "Собівартість", ґрунтується на нормальній потужності, що забезпечує стабільність і достовірність собівартості.[26]

Для мінімізації податкових ризиків, пов'язаних із ПДВ та податком на прибуток, необхідно чітко встановити момент визнання доходу від послуг. Для цього потрібно уточнити, що дохід від послуг визнається датою підписання акту виконаних робіт, але не пізніше 3-х робочих днів з дати фактичного завершення ремонту. Це прискорює документообіг і гарантує своєчасність відображення податкових зобов'язань.

Удосконалення посадової інструкції бухгалтера з обліку доходів і витрат спрямоване на посилення контрольної та аналітичної функції як відповідь на кадрові ризики та необхідність постійного контролю за собівартістю. На відміну від поточної інструкції, що фокусується лише на реєстрації, нова редакція повинна передбачати обов'язок проведення аналізу. Необхідно ввести обов'язок щомісячного проведення факторного аналізу собівартості реалізованих послуг з метою виявлення перевитрат матеріалів чи робочого часу. Це перетворює бухгалтера на активного учасника управління витратами.

Для протидії ризикам, пов'язаним з нестачами та нецільовим використанням ресурсів, необхідно надати бухгалтерії більше контрольних повноважень. Рішенням може слугувати надання права ініціювати позапланові вибіркові інвентаризації на складі та в сервісному центрі щодо товарно-матеріальних цінностей а також перевіряти достовірність звітів про використання паливно-

мастильних матеріалів. Це забезпечує превентивний аудит прямих та збутових витрат.

Оптимізація графіку документообігу полягає у встановленні жорстких часових рамок для подання документів, що безпосередньо формують дохід і податкові зобов'язання. Наприклад, встановлення терміну до 10:00 наступного робочого дня для подачі менеджерами видаткових накладних та до 12:00 для подачі актів сервісним центром. Це забезпечить своєчасність відображення операцій та знизить ризик штрафів за несвоєчасне декларування ПДВ.

Оптимізація податкової політики ТОВ «Профлайн-Сервіс» реалізується не через ухилення від оподаткування, а через раціональне застосування дозволених законодавством методів обліку, які мінімізують базу оподаткування податку на прибуток.[32] Основними об'єктами оптимізації є метод оцінки запасів та база розподілу непрямих витрат.

Метод оцінки запасів товарів для перепродажу є критичним в умовах інфляції та зростання закупівельних цін (актуальні економічні ризики, визначені PEST-аналізом). Обраний метод прямо впливає на собівартість реалізації (902) і, як наслідок, впливає також і на податок на прибуток. Підприємство використовує метод FIFO. В умовах інфляції, метод FIFO призводить до того, що товари списуються за старими, нижчими цінами. Це штучно завищує фінансовий результат (прибуток), що веде до збільшення податкового навантаження з податком на прибуток підприємства.

Таблиця 3.1

PEST – аналіз досліджуваного бізнесу

Категорія PEST	Фактор	Тип Впливу	Вимога до Обліку/Аналізу
Р (Політичні)	Військово-політична нестабільність та воєнний стан.	Негативний	Потреба у чіткому обліку нестач та втрат та у посиленні контролю.

Продовження таблиці 3.1

Категорія PEST	Фактор	Тип Впливу	Вимога до Обліку/Аналізу
P (Політичні)	Податкова політика та фіскальний контроль (особливо ПДВ).	Нейтральний/Негативний	Критична необхідність дотримання податкового законодавства та мінімізація податкових ризиків.
E (Економічні)	Високий рівень інфляції та девальвація гривні.	Негативний	Потреба у оперативному обліку та аналізі націнки та коректному відображенні курсових різниць.
E (Економічні)	Зміна купівельної спроможності населення.	Негативний/Нейтральний	Чітке розмежування аналізу доходів опту, роздробу та послуг.
S (Соціокультурні)	Дефіцит кваліфікованих кадрів (міграція).	Негативний	Посилення контролю за використанням матеріалів та праці в Сервісному центрі.
S (Соціокультурні)	Збільшення довіри до професійних магазинів.	Позитивний	Аналіз ефективності маркетингових витрат для використання цього тренду.
T (Технологічні)	Розвиток BAS-систем та хмарних технологій.	Позитивний	Регулярне оновлення та доопрацювання конфігурації BAS для забезпечення необхідної аналітики.
T (Технологічні)	Цифровізація податкових та звітних процесів.	Позитивний	Потреба у вдосконаленні графіку документообігу для синхронізації електронних та паперових даних.

Одним з вирішень може бути перехід від методу FIFO до методу середньозваженої собівартості. Цей метод усереднює вартість придбаних запасів, що в умовах інфляції призводить до вищої собівартості реалізації та, відповідно, до меншої бази для розрахунку податку на прибуток.

ТОВ «Профлайн-Сервіс» придбало партію товарів, ціна яких зростала протягом звітного періоду.

Таблиця 3.2

Аналіз руху запасів для розрахунку середньозваженої собівартості

Операція	Кількість (од.)	Ціна за од. (грн)	Загальна Вартість (грн)
Залишок на початок	100	800	80 000
Надходження 1	150	900	135 000
Надходження 2	250	1 000	250 000
Разом доступно	500	-	465 000
Реалізовано за період	300	-	-

Собівартість за методом FIFO (як є):

Собівартість FIFO =

$$(100 \times 800) + (150 \times 900) + (50 \times 1000) = 80000 + 135000 + 50000 = 265000 \text{ грн.}$$

Собівартість за середньозваженою собівартістю: Спочатку розрахуємо середньозважену ціну:

$$\text{Середня ціна} = \text{Загальна вартість} / \text{Загальна кількість} = 465000 \text{ грн} / 500 \text{ од.} = 930 \text{ грн/од.}$$

$$\text{Собівартість} = 300 \text{ од.} \times 930 \text{ грн/од.} = 279000 \text{ грн}$$

Ефект від Оптимізації (Економія на податку на прибуток):

$$\text{Зменшення бази} = \text{Собівартість} - \text{Собівартість FIFO} = 279000 \text{ грн} - 265000 \text{ грн} = 14000 \text{ грн.}$$

$$\text{Економія на податку на прибуток} = 14000 \text{ грн} \times 0.18 = 2520 \text{ грн}$$

Впровадження методу середньозваженої собівартості дозволить зменшити фінансовий результат до оподаткування на 14000 грн та забезпечить пряму економію на податку на прибуток у розмірі 2520 грн за звітний період.[48]

PEST аналіз макросередовища дозволив визначити ключові зовнішні чинники, які створюють як виклики, так і можливості для фінансово-господарської діяльності ТОВ «Профлайн-Сервіс», що спеціалізується на торгівлі та сервісі. Найбільш значущим є поєднання політичної та правової нестабільності з економічною непередбачуваністю. Часті зміни у податковому законодавстві вимагають від головного бухгалтера максимальної оперативності у веденні податкового обліку та постійного моніторингу нормативної бази, щоб уникнути штрафних санкцій та податкових ризиків. З іншого боку, економічні чинники, насамперед інфляційний тиск та волатильність закупівельних цін на товарно-матеріальні цінності, безпосередньо впливають на фінансовий результат підприємства. В умовах інфляції використання методу оцінки запасів, який не є оптимальним, може штучно завищувати базу оподаткування податком на прибуток. Цей економічний виклик став прямим обґрунтуванням для розробки пропозиції щодо математичного моделювання та переходу на метод середньозваженої собівартості з метою податкового планування.

Соціальні та технологічні фактори також формують важливі передумови для удосконалення організаційно-аналітичної системи. Соціальні чинники, зокрема дефіцит кваліфікованих кадрів (майстрів сервісного центру), підвищують вартість праці, збільшуючи частку прямих витрат у собівартості послуг. Це, в свою чергу, вимагає від управлінського обліку запровадження більш точних баз розподілу загальновиробничих витрат, наприклад нормативної трудомісткості, для коректної калькуляції. Технологічні чинники надають ключову можливість для реалізації цих змін: наявність ліцензійного програмного забезпечення дозволяє впровадити деталізовану аналітику витрат на збут та автоматизувати внутрішній контроль. Таким чином, аналіз зовнішнього середовища чітко окреслює зовнішні виклики та технологічні важелі, використання яких має стати основою для адаптації та вдосконалення обліково-аналітичної системи ТОВ «Профлайн-Сервіс».

Аналіз внутрішнього середовища ТОВ «Профлайн-Сервіс» виявив чіткі організаційні сильні сторони, що можуть стати основою для впровадження змін. До них належить багатoproфільність діяльності (торгівля та сервіс), яка забезпечує фінансову стійкість, а також наявність лінійно-функціональної структури та ліцензійного програмного забезпечення. Ці фактори створюють надійну технічну та організаційну базу для подальшого вдосконалення обліку. Проте, були ідентифіковані критичні слабкі сторони, які безпосередньо впливають на достовірність фінансової звітності та ефективність управлінських рішень. Ключовими є: недостатня деталізація обліку витрат на збут та використання неефективної бази розподілу загальновиробничих витрат у сервісному центрі, що спотворює собівартість послуг. Додатковою слабкістю є використання податково-невигодного методу оцінки запасів, що призводить до завищення податкового навантаження в умовах інфляції. Саме ці слабкі сторони є головними об'єктами для розробки пропозицій у розділі удосконалення.

Таблиця 3.3

SWOT- аналіз малого підприємства

Категорія	Фактор	Тип	Вплив на Облік/Аналіз
S (Сильні Сторони)	Наявність власного Сервісного центру, що надає підтримку інструменту.	Внутрішній	Вимагає чіткого розділення доходів і собівартості торгівлі та послуг.
S (Сильні Сторони)	Спеціалізація на реалізації ТМ STIHL, що дає ексклюзивні умови.	Внутрішній	Потреба у детальному аналітичному обліку собівартості та доходів за товарними групами.
S (Сильні Сторони)	Широкий сегмент постачальників, що дозволяє оптимізувати ціни.	Внутрішній	Потреба у ефективному обліку та розподілі транспортно-заготівельних витрат.
W (Слабкі Сторони)	Розташування офісу та магазину в центрі міста (проблеми з паркуванням).	Внутрішній	Необхідність аналізувати витрати на збут роздрібного магазину порівняно з рівнем доходу.

Продовження таблиці 3.3

Категорія	Фактор	Тип	Вплив на Облік/Аналіз
W (Слабкі Сторони)	Відсутність власного імпорту, робота у низькомаржинальній ніші.	Внутрішній	Критична необхідність глибокого аналізу собівартості та контролю витрат на збут.
О (Можливості)	Збільшення попиту на інструмент та матеріали через розвиток ВПК та відбудови.	Зовнішній	Можливість участі у держзамовленнях, що вимагає вдосконалення обліку собівартості.
О (Можливості)	Зростання довіри до сучасних роздрібних магазинів, відхід клієнта від "базару".	Зовнішній	Вдосконалення аналізу ефективності маркетингових витрат.
T (Загрози)	Нестача кваліфікованих кадрів для Сервісного центру через війну.	Зовнішній	Необхідність посилення контролю за роботою сервісного центру для запобігання нераціональному використанню запчастин.
T (Загрози)	Наявність сірого (неоподаткованого) імпорту, що знижує цінову конкурентність.	Зовнішній	Потреба у контролі за рівнем валового прибутку та вдосконаленні політики списання застарілих товарів.

Аналіз зовнішнього середовища визначив стратегічні можливості та загрози, які підтверджують необхідність негайних змін у внутрішніх процесах. Основною загрозою є економічна інфляція та нестабільність курсу валют, що безпосередньо посилює фінансові втрати через слабкість облікового методу списання запасів. Додатковими загрозами є високі податкові ризики через часті зміни законодавства та ризик втрат товарно-матеріальних цінностей через внутрішній фактор, що вимагає посилення контрольно-ревізійної функції. З іншого боку, існують значні можливості для протидії цим загрозам. До них належить доступність сучасних цифрових інструментів (електронний документообіг), які можуть бути використані для автоматизації контролю та посилення аналітики. Комплексне зіставлення

слабких сторін із зовнішніми загрозами та можливостями чітко засвідчило, що ключовим завданням є використання технічних можливостей та сильної структури для усунення внутрішніх слабкостей та захисту від економічних і податкових ризиків.

3.2. Оптимізація розподілу непрямих витрат сервісного центру

Оптимізація обліку на сервісному центрі впливає на Собівартість послуг, що є ключовим для ціноутворення та аналізу. Згідно з пропозиціями, необхідно змінити базу розподілу загальновиробничих витрат з фактичної оплати праці на нормативну трудомісткість.

Використання нормативної потужності, яка обчислюється в людино-годинах, як бази розподілу відповідає вимогам НП(С)БО 16 "Собівартість", згідно з яким постійні ЗВВ (наприклад, амортизація обладнання сервісного центру) мають розподілятися на собівартість послуг, виходячи з нормальної потужності, а не фактичної.[34] Економіко-математична мета: Знизити коливання собівартості одиниці послуги. Коли Сервісний центр простоє, фактична база розподілу падає, і вся сума ЗВВ (постійна) лягає на невелику кількість послуг. Собівартість штучно зростає. Моєю пропозицією було створити проєкт з нормативною трудомісткістю, де ЗВВ розподіляються більш рівномірно. Нерозподілена частина (спричинена простоєм) відноситься на витрати періоду, зменшуючи фінансовий результат.

Розглянемо випадок коли ЗВВ за попередній місяць становлять 100000 грн. Нормальна потужність — 1000 нормо-годин.

- Якщо фактично відпрацьовано 800 годин (високе завантаження), ЗВВ розподіляються пропорційно. Собівартість формується коректно.

- Якщо фактично відпрацьовано 400 годин , що є низьким навантаженням, ЗВВ розподіляються на 400 годин.

Коефіцієнт розподілу розраховується як: $100000 \text{ грн} / 1000 \text{ нормо-годин} = 100 \text{ грн/нормо-годину}$.

При низькому завантаженні (400 годин):

- Розподілено на собівартість (903): $400 \text{ год} \times 100 \text{ грн/год} = 40000 \text{ грн}$.
- Віднесено на витрати періоду (949): $100000 \text{ грн} - 40000 \text{ грн} = 60000 \text{ грн}$.

60000 грн нерозподілених ЗВВ відноситься на рахунок 949, зменшуючи фінансовий результат до оподаткування. Це пряма економія на податок у на прибуток підприємств у розмірі $60000 \text{ грн} \times 0.18 = 10800 \text{ грн}$ у періоди простою.[30]

Таблиця 3.4

Аналіз економічного ефекту віднесення витрат на простій на рахунок 949

Параметр	Фактична ЗП (Як є)	Нормативна (ПРОЕКТ)	Ефект (у період простою)
ЗВВ у складі собівартості	Вся сума (100 000 грн)	40 000 грн	60 000 грн (Зменшення собівартості)
Віднесено на рахунок 949	0 грн	60 000 грн	60 000 грн (Збільшення інших витрат)
Економія на ПнПП (18%)	0 грн	10 800 грн	+ 10 800 грн (Позитивний ефект)

Застосування нормативного методу не тільки підвищує аналітичність та достовірність собівартості послуг, але й дає економічний ефект шляхом легального списання нерозподілених постійних загальновиробничих витрат на зменшення податку на прибуток у періоди низької потужності.

3.3. Оцінка ефективності впровадження проекту оптимізації оподаткування та організації обліку

Оцінка ефективності впровадження проекту удосконалення обліково-аналітичного забезпечення ТОВ «Профлайн-Сервіс» проводиться за принципом інтегрального ефекту, що включає економічний, аналітичний та управлінсько-організаційний ефекти. Економічний ефект вимірюється у прямій економії на податкових платежах та мінімізації фінансових втрат (штрафів, перевитрат). Найбільший прямий економічний ефект досягається завдяки зміні облікової політики щодо списання запасів та розподілу ЗВВ, що дозволяє зменшити базу оподаткування податком на прибуток.

Таблиця 3.4

Консолідований економічний ефект від облікових змін

Проектна Зміна	Показник Ефекту	Розрахунок Економії (згідно з 3.2)	Економія ПнПП (18%)
Оцінка запасів (Середньозважена замість FIFO)	Збільшення Собівартості (902)	279 000 грн - 265 000 грн = 14 000 грн	2 520 грн
Розподіл ЗВВ за нормативним методом	Списання нерозподілених ЗВВ на 949 (період простою)	60 000 грн	10 800 грн
Сукупна квартальна економія на податку на прибуток			13 320 грн

Річна економія на податку на прибуток підприємства за даною моделлю обраховується як 53280 грн.

Впровадження математично обґрунтованих змін до облікової політики (3.2) дозволяє досягти прямої річної економії у розмірі понад 50 тис. грн, що є суттєвим для підприємства у низькомаржинальній ніші. Впровадження організаційних змін мінімізує потенційні втрати.

Таблиця 3.5

Управління фінансовими та податковими ризиками

Фактор ризику	Потенційні втрати	Механізм усунення	Уникнений економічний збиток
Податковий ризик	Штрафи за несвоєчасну реєстрацію ПЗ (до 25% від суми).	Жорсткий Графік документообігу (термін подання актів сервісним центром до 3 днів).	Уникнення потенційного штрафу.
Нестача/Перевитрати ТМЦ	Прямі втрати на складі та в сервісному центрі.	Надання бухгалтеру права на позапланові інвентаризації.	Запобігання втратам (умовно 5 000 грн на квартал).

Сукупний економічний ефект від уникнення ризиків (річний): $2500 \text{ грн} + 5000 \text{ грн}) \times 4 = 30000 \text{ грн}$.

Якісний ефект проявляється у підвищенні інформаційної цінності обліку та його ролі в процесі прийняття управлінських рішень.

Таблиця 3.6

Аналітична та стратегічна цінність проектних удосконалень

Проектне Удосконалення	Аналітична користь	Вплив на керівництво
Введення аналітики 931/932 (Опт/Роздріб)	Дозволяє вперше коректно розрахувати чистий фінансовий результат по кожному каналу збуту.	Керівництво може обґрунтовано перерозподіляти маркетингові бюджети та оцінювати ефективність локації роздрібного магазину без спотворення даних.
Нормативний розподіл ЗВВ	Стабілізація собівартості послуг.	Забезпечує можливість ефективного ціноутворення та об'єктивного порівняння рентабельності послуг за різні періоди, ізолюючи ефект простою.
Факторний аналіз (посадова інструкція)	Перетворення бухгалтера на аналітика-контролера.	Своєчасне виявлення перевитрат матеріалів та робочого часу, що є прямою відповіддю на загрозу дефіциту кадрів.

Проект забезпечує перехід від реєстраційного обліку до управлінського аналітичного забезпечення, що є критичним для виживання та розвитку в конкурентному середовищі. Цей ефект стосується поліпшення системи внутрішнього контролю, чіткості функцій та відповідності законодавству.

Проект графіку документообігу чітко фіксує відповідальність та терміни, що підвищує загальну виконавчу дисципліну персоналу, відповідального за первинний облік. Право на інвентаризації в посадовій інструкції виступає як превентивний захід проти зловживань та помилок, посилюючи матеріальну відповідальність, особливо у сервісному центрі, де ризики перевитрат є найвищими.

Внесення змін до наказу про облікову політику забезпечує повну відповідність обліку НП(С)БО та усуває можливі подвійні тлумачення, що зменшує ризик

штрафів від фіскальних органів під час перевірок. Уточнення критеріїв визнання доходу забезпечує своєчасність податкових розрахунків, мінімізуючи конфлікти з податковою службою.

ВИСНОВКИ

Комплексний проект удосконалення, запропонований для ТОВ «Профлайн-Сервіс», є інтегральним та забезпечує багатоцільовий ефект. Оцінка ефективності демонструє, що інвестиції часу та ресурсів у його впровадження є економічно доцільними, а якісний ефект переводить підприємство на новий, більш ефективний рівень управлінського контролю та аналізу.

Досліджено, що обліково-аналітичне забезпечення є інтегрованою системою, яка охоплює методичний, технічний та організаційний аспекти обліку, аналізу, контролю та оподаткування. На рівні підприємства Обліково-аналітичне забезпечення відіграє ключову роль у формуванні інформаційної бази для ухвалення управлінських рішень щодо доходів і витрат, особливо в умовах багатoproфільної діяльності, як у ТОВ «Профлайн-Сервіс».

Визначено, що основними об'єктами обліку, аналізу та контролю в межах теми дослідження є доходи від реалізації товарів та послуг та пов'язані з ними витрати. Методичні підходи до їх обліку повинні забезпечувати чітке розмежування фінансових результатів за видами діяльності.

Обґрунтовано, що податкова політика на підприємстві, яке є платником ПДВ та податку на прибуток, повинна бути тісно інтегрована з бухгалтерським обліком. [39] Оптимізація податкового навантаження досягається через раціональний вибір методів облікової політики, дозволених НП(С)БО та податковим кодексом України. [38] Встановлено, що організаційна структура ТОВ «Профлайн-Сервіс» та його облікова політика формально відповідають вимогам чинного законодавства, забезпечуючи роздільний облік торгівлі та послуг. Технічна складова на базі системи BAS є належною для ведення складної аналітики. У процесі аналізу було виявлено низку недоліків, які знижують ефективність обліково-аналітичного

забезпечення. Недостатня деталізація обліку витрат унеможливило об'єктивну оцінку рентабельності оптової та роздрібної торгівлі окремо. Недосконала база розподілу витрат через яку розподіл загальновиробничих витрат сервісного центру здійснюється без застосування принципів нормальної потужності, що призводить до суттєвих коливань собівартості послуг та ускладнює ціноутворення. Виявлено недостатню формалізацію контрольних функцій бухгалтерії та нечіткий графік документообігу.

Дослідження податкового обліку підтвердило, що поточна облікова політика в умовах інфляції може призводити до завищення фінансового результату та, відповідно, переплати податку на прибуток. На основі результатів SWOT- та PEST-аналізів розроблено проект удосконалення обліково-аналітичного забезпечення, спрямований на усунення виявлених недоліків. Запропоновано внесення змін до наказу про облікову політику, що ініціюють введення аналітичних субрахунків 931/932 для роздільного обліку витрат на збут. Встановлення бази розподілу ЗВВ сервісного центру пропорційно нормативній трудомісткості (людино-годинам). Уточнення термінів визнання доходу від послуг для мінімізації податкових ризиків. Розроблено проект посадової інструкції для посилення контрольної-аналітичної функції бухгалтера, включаючи обов'язок проведення факторного аналізу собівартості та право ініціювання позапланових інвентаризацій для запобігання втратам.

Застосування економіко-математичних методів обґрунтувало оптимізацію податкової політики. Перехід на метод середньозваженої собівартості та нормативний розподіл загальновиробничих витрат забезпечує прямий економічний ефект через легальне зменшення бази оподаткування податку на прибуток підприємства. Оцінка ефективності підтвердила, що впровадження проекту є економічно доцільним. Розрахунки показали потенційну річну економію на податку на прибуток у розмірі понад 53000 грн, а також значний управлінський та

аналітичний ефект завдяки підвищенню достовірності та інформативності облікових даних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азаренкова Г.М., Куценко Т.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами підприємства. Бухгалтерський облік і аудит. 2023. № 5. С. 13-20.
2. Андрущенко В.Л. Сучасні проблеми оподаткування малого бізнесу в Україні. Фінанси України. 2023. № 10. С. 45–52.
3. Anthony R.N., Govindarajan V. Management Control Systems. 13th ed. McGraw-Hill Education, 2017. 848 p.
4. Базилюк А.В. Управлінський облік як інструмент підвищення конкурентоспроможності малого підприємства. Економіка та суспільство. 2024. № 55.
5. Білуха М.Т. Теорія бухгалтерського обліку. К.: Лібра, 2016. 672 с.
6. Бутинець Ф. Ф. Аудит : підручник. Житомир : ПП «Рута», 2019. 640 с.
7. Верещагін А.В. Проблеми та перспективи розвитку спрощеної системи оподаткування в Україні. Вісник Хмельницького національного університету. 2022. № 3. С. 132-136.
8. Виноградова О.В. Цифровізація обліку та її вплив на адміністративні витрати малого бізнесу. Інфраструктура ринку. 2023. № 71. С. 200–204.
9. Гайдук А.О., Поперечна М.М. Електронний документообіг та його регулювання у сфері малого підприємництва. Науковий вісник Ужгородського торговельно-економічного інституту КНТЕУ. 2024. № 1. С. 104-107.
10. Голов С.Ф. Управлінський облік. К.: Лібра, 2017. 704 с.

11. Голов С.Ф., Костюченко В.М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами. К.: Центр учбової літератури, 2018. 480 с.
12. Грабовецький Б.Є. Облікова політика підприємства як інструмент податкового планування. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2023. № 1(5). С. 15-22.
13. Давидов Г. М., Шалімова Н. С. Аудит : підручник. Київ : Знання, 2019. С. 58–63.
14. Дорош Н.І. Проблеми та перспективи застосування МСФЗ для МСП в Україні. Світ фінансів. 2023. № 3. С. 16–21.
15. Державна служба статистики України. Статистичний збірник "Роздрібна торгівля в Україні". 2024.
16. Єфімова Г.В. Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами в умовах ринкової економіки. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2022. № 4. С. 38–41.
17. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
18. International Accounting Standards Board. International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities (IFRS for SMEs). 2015.
19. Global Industry Analysts. Hand Tools and Power Tools - Global Market Trajectory & Analytics. 2024.
20. Івахненко С.В. Організація управлінського обліку як інструмент підвищення ефективності діяльності підприємства. Економіка: реалії часу. 2023. № 1. С. 78-83.
21. Кіндрацька Л.М., Мельничук Б.В. Міжнародні стандарти фінансової звітності: практика застосування. Облік і фінанси. 2022. № 2. С. 20-25.
22. Кірейцева М.С., Кулікова А.В. Облік витрат на збут і його вплив на фінансові результати підприємства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2024. Вип. 52. Ч. 2. С. 101-105.

23. Когут О.В. Особливості організації обліку в суб'єктів малого підприємництва. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2022. Вип. 45. С. 55-58.
24. Коляда Т.А. Податкові пільги для малого бізнесу в умовах воєнного стану: економічне значення. Економіка та держава. 2023. № 5. С. 14-19.
25. Кужельний В.М. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. К.: КНЕУ, 2011. 432 с.
26. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Собівартість»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
27. Нашкерська Г.В. Інтегральний підхід до оцінки ефективності обліково-аналітичного забезпечення. Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). 2023. № 1(80). С. 119-126.
28. Озеран В.О. Роль спрощеної системи оподаткування у розвитку малого підприємництва в Україні. Актуальні проблеми економіки. 2023. № 11. С. 159–165.
29. Осадча І.І. Класифікація суб'єктів господарювання та її вплив на систему обліку. Економіка та управління підприємствами. 2022. № 2. С. 18-22.
30. Павлова В.А. Фінансовий аналіз. К.: Центр учбової літератури, 2022. 384 с.
31. Панченко В.Л., Шарко О.А. Мале підприємництво як соціально-економічний феномен. Ефективна економіка. 2023. № 11.
32. Панасюк В.М. Податкове планування як елемент фінансової стратегії підприємства. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2024. № 1 (67). С. 129–134.
33. Пастернак І.Д., Козак Н.Г. Облікова політика як інструмент управління фінансовим результатом. Економічний форум. 2023. № 3. С. 183-188.
34. Петруня Ю.Є. Мале підприємництво в умовах економічної нестабільності: проблеми та перспективи. Економічний простір. 2023. № 179. С. 132-138.

35. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність»: Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00>.
36. Примаченко Л.В. Управління ліквідністю та фінансова стійкість малого бізнесу. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2024. № 1. С. 110–117.
37. Про подвійну бухгалтерію. Лука Пачолі. URL: <https://www.economica.com.ua/pacholi>.
38. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
39. Прокопенко О.Г. Податок на прибуток підприємств: облік та оподаткування за національними стандартами. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2024. № 4. С. 51-58.
40. Садовська І. Б., Бойчук Т. В., Нагірська К. Є. Бухгалтерський облік : навч. посібник. Луцьк : РВВ Луцького НТУ, 2019. С. 180-186.
41. Сафрончук І.В. Аналіз впливу воєнного стану на діяльність малого та середнього бізнесу. Економічний вісник Запорізької політехніки. 2023. № 2. С. 115-120.
42. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
43. Соколова О.О., Ільченко Н.В. Облікова політика малого підприємства: гармонізація національних та міжнародних вимог. Облік, аналіз та аудит. 2023. № 1. С. 87-93.
44. Соколовська Л.В. Податкова система України. К.: Центр учбової літератури, 2024. 416 с.
45. Сопко В.В. Бухгалтерський облік в Україні: становлення і розвиток. К.: Лібра, 2015. 544 с.

46. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2018. 320 с.
47. Сушко Н.І. Історичні аспекти розвитку оподаткування та його вплив на малий бізнес. Економічний простір. 2023. № 176. С. 100-106.
48. Horngren C.T., Datar S.M., Rajan M.V. Cost Accounting: A Managerial Emphasis. 16th ed. Pearson, 2018. 864 p.
49. Schumpeter J.A. Capitalism, Socialism and Democracy. Harper & Brothers, 1942. 431 p.
50. Яремко І.Й. Концептуальні основи управлінського обліку: новітні підходи. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2023. Вип. 48. С. 56-61.
51. Grand View Research. «Market Analysis Report». URL: <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/tools-market-report>